

Ruh hakykaty

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Ruh hakykaty RUH HAKYKATY

»Ruh» bedenlere »jan» beren durmuş kanunydyr. Ruh Allanyň Adama üflän manawy we hemişelik (ölümsiz) bolan nurydyr. Ruh adamyň özüniň barlygyny emele getiren we Rebbi bilen gatnaşygy berkidýän hakyky görünen we bilinen barlykdyr.

Adamda gören, duýan, bilen, gynanan, begenen hem şol ruhdyr. Bütün bularyň beýin bilen we ondaky çäk sistemasy bilen baglanyşyklydygyny pikir etmek, ýaly bir zatdan ybaratdyr.

Ymam Gazaly, Ibni Kaýýym El-Jewziýýe ýaly alymlar, Gurhanda we sünnetde geçen sözleriň, şol hakykatlary açyklaýan dürli-dürli aýatlaryň bardygyny tassyklaýarlar(1).

Ruh adamda düşünen, biliji we seçip saýlaýjy bolan Latyfdyr (Allanyň zikr edilen bir ady).

Akyl bolsa, düşünmek we pikir eýesidir, kiý kalbyň edil özi diýmekdir.

»Jenaby Hakyň ilkinji ýaradan zady akyldyr» hadysy hem bu aýdylan hakykata güwä geçýär(2). Suwuň bug, gaz, gar we buz halyna öwrülmegi, elektrik togunyň sowadyjy haladilnigiň buzly gabyny doňdurmagy, sowukda ýakyp gowrujy, yssyda sowadyjy ukybyny ýerine ýetirşi ýaly »nebis, kalp we akyl» hem ruhuň dürli-dürli ýogynlykdaky ýagdaýlary bolup görünýändir.

Käbir alymlar 1- Ynsany ruh we 2-Haýwany ruhdan gürrüň açýandyrlar, olaryň bu açyklamalary, Ruhuň gaflat we haýwanata öwrülmegi we günäler bilen kirlenip körleşmegi »Nebisi emmare» (erbetlikleri buýurýan nebse) öwrülmegine yşaratdyr. Ýogsam ruhy göterýän ýeke tak janly, ynsandyr. Iň soňam »Ruh Allahyň emrindedir»(3) aýatdaky »emr» kelemesi, hem »hikmetli iş we takdyr» manysynda gelşi ýaly, »emr etmek we dolandyrmak» manysynda düşündirilýär. Şol sebäpdenem, parahat wagtymyzda dolandyran we haýra ugrukdyran »emr ediji ruh» küfür we erbetliklere kararly bolsa »emr ediji nebis» derejesine düşýändir. Ýagny ruh we nebis, adamsyna öz menliginiň we

hakyky özlüliginiň iki ýüzi ýalydyr.

»Ruh adamyň hakyky menligi we manawy bedenidir» adamyň zahyry bedeni, dogar, ulanar, garrar we öler. Ýöne ruhumyz we manawy bedenimiz ölýän däldir.

Maddy ölümden we mazara gömüleniňden soňra bu manawy bedenimiz bilen ruhumyzyň durmuşy dowam edýär.

Ynsana durmuşy gazandyrýan, gözleşdiren, düşünen, gören, duýan we duýgulan beýin we zehin däl-de ruhumyzdyr. Aýat we hadyslarda öwülen »akyl» hem ruh bilen baglanyşyklydyr. Adamzada durmuş berdireň, gözleden, şol ruhlar iman, ybadat, gowulyk, ystykat we yhlas bilen terbiýelenip ulalýar. »Kalplar (ruhlar) diňe, zikrylla bilen (Gurhan nury bilen we Allahy aňlamakda) huzura gowuşýar»(4) aýaty hem muňa delildir.

Emma günä we erbetlik bolsa, kalplary gowşadar we ruhlary garaldar(5) aýaty hem bu näsazlyga üns berilmelidigini düşündirýär. Şeýle bolsa gaflat we eden-etdiligiň soňy gatylaşan kalplaryň (6) manawyýat penjiresi perdelenýär(7). Hem-de bu dünýäde ruhlary kirlenenler we kalplary körleşenler, ahyrýetde ýagny ölümden soňam kördürler(8). »Kimde-kim günä iş etse soňa dönmez ýaly »akyl» aýrylyp gider»(9) hadysy hem günä we erbetlikleriň, ruhlaryň akyl we düşüniş ukyplaryny azaldýandygyny düşündirýär.

Muňa garşylyk zikir, pikir we şükür ählinden bolanlaryň ruhy beýgeljekdigini şu hadysy şerif habar berýär: »Muferridun bolanlar ýaryşda üstünlik gazandylar. Olar şeýle geň-taňsy zatlar welin, bütin barlyklary bilen Allanyň zikrine (Gurhanyň hökmüne, ybadat disiplinine dowamly Allahy düşünmek we çagyrmak höwesine) jürdürler.

Allahdan gaýrysyny kalplaryndan çykarandylar. Bu ýagdaý olaryň (gaflat we nebsanyýet) yüklerini azaldandyr. Hem-de bu manawy berklik bilen (huzur bilen myradyna) Möwlasyna gowuşaýlar.

»Mundan soňra Men, ýüzüm bilen olara ýöneler we hakykat nuruny olaryň kalbyna ataryn. Şeýlelikde, Men olara habar berişim ýaly, olar hem Menden habar almaga başlarlar(10)». Bu ylahy nur bilen ruh aýnasy parlaýan we köňül ekerany çalyşmaga başlaýan ynsanlar »Allanyň rehmet nuruny we hikmet

tolkunlaryny tutmak we hakykat syrlaryny aňlamaga ulaşýarlar(11). Bu bedenimiz üçin (terbiýelenmek, ýetişmek we elenmek bilen) bu dünýämiziň durmuşymyzda, ruhlarymyzyň ulaglarydyr. Maddydyr we panydyr. Dowamly üýtgemekde we ýetışmekdedir. Bir gün gabra girer we çüýrär. Ýöne ruhlarymyz manawydyr we (ölmeýän) ebedidir.

Jesetlerimiz ölüp gabra gireninden soňra, ruhlarymyz »manawy» we ruhany bedenleri bilen» ýaşamaklaryny dowam edýändirler.

Hatda manawy bedenleri bilen ýaşaýyşy sürdüren bu ruhlar, dünýäde galanlaryň seslerini eşidip, manawy sowgatlaryny alarlar we begenerler(12).

Mömin we begenýän ruhlar, gabyr berzah we ahyrýet äleminde-de tanyşyp tapýşarlar we dünýädäki ýakynlaryny zyýarat etmäge-de gelerler(13). Müňkir, mynafyk we mazarly ruhlar bolsa zyndana atylar we görüşmezler.

Heniz dünýäniň durmuşyny ýaşaýan mömünleriň, düýşde käbir pygamberleri we salyh kişileri görmekleri-de ýene ruhlaryň tapşmasy we habarlaşmasydyr.

Barybir uky halynda ruhlaryň bedenden aýrylandygyny we manawy jesetleri bilen aýlanýandygy, hem aýatda habar berilen hem-de bilinen hakykatdyr(14). Hatda şhitleriň we welileriň »ýaşyl jennet guşlary» görnüşinde gezýändiklerini we zowklanjakdyklaryny bildiren hadysy şeriflere uýgun hökmünde Rehmetli Şeýhim Hajy Haýdar Baba hezretleri, agyr syrkawlygynda we ölüminden soň ýoklugyna gaty gynanan wagtym maňa: »Gynanma Alla söýen we saýlap alan gullaryna ölüminden soňra gögerçin keşbinde, dostlarynyň ýanynda aýlanyp göwünlik berýär» diýipdi. Hakykatdanan wepatyndan alty aý soňra, ýaz aýlary bir oba baran wagtlarym ikindin-agşam aralary öýüň gapysy açyk salonda işleýärkäm bir gögerçin iki sapar gelip kelläme gondy, soňam uçup gitdi we muňa bir hili boldum, ýöne biraz soňra üçünji sapar ýene salona girip kelläme gonanda Rehmetli Şeýhimiň sözlerini ýadyma salyp aglap ol gögerçin suratyndaky ruhanyýeti gujakladym we muňa meň aýalymam şaýat boldy.

Bu hakda Ibni Kaýýim El-Jewziýýäniň kitabynda ýüzlerçe delil bardyr(15).

Gurhanda düşündirilen 1-Nebsi ammare (erbetlikleri emr eden aşakdaky we beýleki mertebe), -2Nebsi lewwame (ýalňyslyklary sebäpli özüni günäkärleýän mertebe), 3- Nebsi mulime (haýyrly işlere we ybadata ýönelen mertebe), 4-Nebsi mutmaine (imanlyga, gulluk huzuryňa ulaşan mertebe), 5- Nebsi Razyýe (Allanyň her hökmüne razy we taýyn bolan mertebe), 6-Nebsi mardiýe (Allanyň özünden hoşnut we begenen mertebe) ýaly derejeler, aslynda ruhuň terakky we tasaffy edendigini (saplanyp beýgelşini) görkezen mertebelerdir. Nagşy tarykatynda çep göwüsdäki ýüregiň ters ýüzüne kalp, ruh, syr, hafy, ahfa, nebis, letaifi kul (ruhy beden) ýaly Latiflar ýene bularyň ruhuň dürli mertebeleri bolandygyny görkezýändir.

1- Kalbyň nury we manawy zuhury: Gyzył, 2- Ruhuň sary, 3-Syryň ak, 4-Hafynyň ýaşyl, 5-Ahfanyň gara, 6-Nebsiň goýy reňkde, 7-nji Letaifi-kul (ruhy bedeniň) mawy reňkde görünýändigini, sary reňkde aýlanan Günüň dürli reňklere girmegi ýaly bir zatdygyny aýtmak isleýärin.

Bu »Biz ynsany iň gowy görnüşde (Ahseni takwimde) halk etdik. Soňra ony aşakdakylaryň aşagy a (esfel-es-safiline) öwürdik(16)» aýatyndaky inkär we ysýan (günäkär) haldaky ruhlaryň gitdigiçe erbetleşmegine we aşakdaky derejelere düşmegine yşaratdyr.

Çeşmeler:

1. Ibni Jewziýe Kitab-ur-Ruh 20. Meselesi.
2. Ihýa-i Ulum. Muhlikat bölümi
3. Isra: 85
4. Raz: 28
5. Mutaффifin: 14
6. Bakara: 74
7. Haj: 46
8. Isra: 72
9. Ihya-i Ulum
10. Müslim – Hakim
11. Müslim Buhari
12. Nesai-ibni Mace

13. Nisa: 69 we şoň bilen baglanyşykly hadyslar
14. Zumer: 42
15. Kitab-ur-ruh: 19. Meselesi
16. Tin: 4-5.

Ahmet Akgüliň »Ruhlar we başga planetalylylar» atly kitabyndan
terjime eden: Ç. Sugtyýew. Geň-taňsy wakalar